

УДК 378.147:355.23

DOI 10.32755/sjeducation.2023.02.173

**КЕЙС-МЕТОД ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
ДО ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО (КОРАБЕЛЬНОГО)
ГОСПОДАРСТВА У ПІДРОЗДІЛАХ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Саган Віталій Васильович, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логістики,
*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

(29000, Україна, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46,

e-mail: Sagan2161@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1042-8353;

Аніщенко Вікторія Олександрівна, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,

Академія Державної пенітенціарної служби

(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,

e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-5062-3789

ResearcherID: AAC-5442-2021

Scopus-Author: ID57208032016

Статтю присвячено висвітленню досвіду використання метод-кейсу як елемента навчального заняття для покращення засвоєння навчального матеріалу під час викладання навчальних дисциплін кафедри логістики з метою формування в майбутніх офіцерів-прикордонників компетентностей щодо організації та ведення військового (корабельного) господарства в підрозділах Державної прикордонної служби України.

Дослідженням встановлено, що для формування компетентностей у майбутніх офіцерів-прикордонників щодо організації та ведення військового (корабельного) господарства доцільно розглядати (використовувати) кейси як події, що реально мали місце в органах та підрозділах охорони державного кордону Державної прикордонної служби України та можуть бути основою для проведення обговорення на заняттях. Сформований перелік обставини щодо порушень законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності та їх наслідки надав можливість викладачам використовувати їх як реальні приклади, що мали місце в повсякденній діяльності органів та підрозділів охорони державного кордону щодо організації та ведення військового (корабельного) господарства.

Аналіз наукової літератури, досвід науково-педагогічних працівників кафедри логістики, консультації з військовослужбовцями, що нині

здійснюють організацію та ведення військового (корабельного) господарства в органах та підрозділах охорони державного кордону Державної прикордонної служби України, надав можливість сформувати перелік інформаційних матеріалів, на підставі яких можуть оновлюватися ситуаційні завдання для наповнення кейсів.

Також дослідженням встановлено, що динаміка можливостей кейс-методу під час його застосування в навчальних дисциплінах кафедри логістики буде позитивною, якщо використовувати необхідні педагогічні умови, а також критерії, що здатні забезпечити в майбутніх офіцерів необхідні компетентності щодо організації та ведення військового (корабельного) господарства в підрозділах Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: кейс-метод, формування, військове (корабельне) господарство, компетентності, майбутні офіцери, педагогічні умови.

CASE METHOD AS A MEANS OF COMPETENCIES FORMATION OF FUTURE OFFICERS FOR THE MILITARY (SHIP) MANAGEMENT IN SUB-DIVISIONS OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE

Sahan Vitalii, PhD in Pedagogy,

Senior lecturer of the Department of Logistics,
*The Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State
Border Guard Service of Ukraine*
(46 Shevchenko Street, Khmelnytskyi, 29000, Ukraine,
e-mail: Sagan2161@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1042-8353;

Anishchenko Viktoriia, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Department of Pedagogy and Humanitarian Disciplines,
Academy of the State Penitentiary Service
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine,
e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-5062-3789

ResearcherID: AAC-5442-2021

Scopus-Author: ID57208032016

The article covers the highlighted experience of using the case method as an element of an educational session in order to improve the assimilation of educational material during the teaching of educational disciplines of the Department of Logistics with the aim of future border guard officers' competencies formation regarding the organization of military (ship) management in the units of the State Border Guard Service of Ukraine. The research found that in order to form the competences of future border guard officers regarding the organization and management of the military (ship) economy, it is expedient to consider (to use) cases as events that actually took place in the state border protection bodies and units of the State Border Guard Service of Ukraine and can be the basis for discussion

during classes. The created list of circumstances related to violations of legislation in the field of financial and economic activity and their consequences gave teachers the opportunity to use them as real examples that took place in the everyday activities of state border protection bodies and units regarding the organization and management of the military (ship) economy.

The analysis of scientific literature, the experience of the scientific and pedagogical staff of the Department of Logistics, consultations with active officers who carry out the organization and management of the military (ship) economy in the bodies and units of the state border protection of the State Border Guard Service of Ukraine made it possible to form a list of information materials on the basis of which situational tasks can be updated for filling cases. Also, the research established that the dynamics of the possibilities of the case method during its application in the educational disciplines of the Department of Logistics will be positive if the necessary pedagogical conditions are applied, as well as criteria capable of providing future officers with the necessary competence in the organization and management of military (ship) economy in the units of the State Border Guard Service of Ukraine.

Key words: case method, military (ship) management, competencies, future officers, pedagogical conditions.

Вступ. Сьогодні все складніше стає підібрати (вибрати) необхідні інструменти для якісного проведення навчального заняття. Особливо, якщо це стосується викладача без педагогічного досвіду роботи з аудиторією курсантів та який не має практичного досвіду проходження служби в органах (підрозділах) охорони державного кордону України. Різноманітність поглядів учених щодо змісту та форм підготовки і проведення навчальних занять вражає. Однак, на наш погляд, у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) серед різноманіття навчальних дисциплін уже підібрані, сформовані й перевірені часом та досвідом традиційні прийоми і методи проведення занять, які спроможні забезпечити успіх, досягти цілей у засвоєнні потрібного матеріалу курсантами. Водночас існують навчальні дисципліни, які ще знаходяться у стадії пошуку своїх дієвих форм та методів засвоєння навчального матеріалу. Серед таких навчальних дисциплін ми виокремлюємо: «Тилове забезпечення охорони кордону» (ТЗОК), «Економіка, організація, планування та забезпечення пально-мастильними матеріалами» (ЕОПЗПММ), «Економіка, організація та планування продовольчого забезпечення» (ЕОППЗ), «Економіка, організація та планування речового забезпечення» (ЕОПРЗ),

«Військовий тил» (ВТ), «Основи логістики» (ОЛ), що викладаються на кафедрі логістики Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – Національна академія). Об'єднує вищезгадані навчальні дисципліни знання, які необхідні майбутнім офіцерам-прикордонникам з метою організації та ведення військового (корабельного) господарства (далі – ВКГ) в органах і підрозділах охорони державного кордону (далі – ОПОДК) Державної прикордонної служби України (ДПСУ). Особливо ці знання набувають значення, коли майбутньому офіцеру після закінчення Національної академії випадає нагода здійснювати приймання-здавання справ та посади, приймати підрозділ (катер, корабель) із ВКГ, виконувати обов'язки чергового частини або старшого зміни прикордонних нарядів тощо.

Постановка проблеми. Структура освітньо-професійних програм, за якими здійснюється підготовка курсантів у Національній академії на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 252 «Безпека державного кордону» («Безпека державного кордону», «Організація діяльності кінологічних підрозділів Державної прикордонної служби України», «Організація діяльності інженерно-технічних підрозділів Державної прикордонної служби України», «Філологія») та за спеціальністю 172 «Телекомунікації та радіотехніка», передбачає наявність двох компонентів, а саме: обов'язкової, яка спрямована на забезпечення загальних та спеціальних компетентностей за спеціальність (мінімум 50 відсотків для першого (бакалаврського)) рівня вищої освіти, та вибіркової, яка забезпечує реалізацію компетентностей відповідно до професійного стандарту (25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС виділяється на навчальні дисципліни за вибором курсантів). Оскільки Національна академія не здійснює підготовку за освітньо-професійною програмою «Організація діяльності тилових підрозділів Державної прикордонної служби України», обсяг годин на опанування тилового забезпечення обмежений. Така дійсність змушує викладачів кафедри логістики Національної академії вишукувати, підбирати дієві форми та методи викладання з метою фор-

мування в курсантів компетентностей щодо організації та ведення ВКГ в ОПОДК ДПСУ. У цьому дослідженні ВКГ розглядається як вид діяльності у загальній системі всебічного забезпечення ДПСУ. ВКГ як найнижча ланка системи забезпечення ДПСУ, по-перше, є прямим виконавцем великого комплексу покладених на нього завдань; по-друге, більшість завдань системи вирішуються тільки ВКГ; по-третє, ВКГ є фактично матеріально-технічною базою бойової підготовки, підтримання органів і підрозділів ДПСУ в постійній бойовій та мобілізаційній готовності.

У класичному варіанті викладання навчальних дисциплін ТЗОК, ЕОПЗПММ, ЕОППЗ, ЕОПРЗ, ВТ, ОЛ передбачає ознайомлення курсантів із вимогами керівних документів щодо організації тилового забезпечення ДПСУ. Логістичного, продовольчого, речового, житлово-експлуатаційного забезпечення, забезпечення пально-мастильними матеріалами. Своєю чергою кожний з наведених видів забезпечення має свої особливості. Для прикладу, у Військовій академії (м. Одеса), Академії Національної гвардії України підготовка фахівців тилового спрямування здійснюється за спеціальностями (продовольче, речове забезпечення, забезпечення пально-мастильними матеріалами) окремо.

Особливості видів забезпечення визначаються окремими керівними документами ДПСУ, на опанування яких у достатньому обсязі не вистачає годин. Враховуючи те, що діяльність майбутніх офіцерів з організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ має практичний характер і передбачає знання порядку визначення потреби в матеріальних засобах для прикордонного підрозділу, знання нормування продуктів, пального, порядку ведення та складання звітних документів тощо, а аудиторних годин не вистачає повною мірою розкрити та обговорити важливі питання, колективом кафедри логістики було ухвалено рішення використовувати під час занять методи активного навчання. Серед яких пріоритетна роль відводиться методу аналізу ситуаційних завдань або так званому кейс-методу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що дослідження викори-

стання кейс-методу у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників не є новими. Водночас вони потребують додаткового дослідження, уточнення, розширення з погляду використання кейс-методу на заняттях з дисциплін, що викладаються кафедрою логістики, особливо для розвитку в курсантів компетентності щодо організації ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Нами було вивчено низку досліджень, у яких науковці досліджували використання в освітньому процесі навчального закладу кейс-метод. Зокрема, науковці В. Царенко та О. Царенко розглядають застосування кейс-методу у процесі викладання юридичних дисциплін. Учені вважають, що перевагою застосування кейс-методу під час вивчення юридичних дисциплін є те, що він активізує курсантів, загострює їх мотивацію; розвиває у них володіння правом; представляє майбутнім офіцерам-прикордонникам різні погляди сторін на юридичні процеси, розкриваючи всю проблематичність доказування та складність життєвих ситуацій, переваги та недоліки наявних правових норм і доктрин; надає досвідченості під час вивчення прецедентів [1, с. 696]. Дослідники С. Ковальова та А. Чирва дійшли висновку, що використання методики кейс-стаді в навчанні педагогічних спеціальностей дозволяє не лише поліпшити розуміння педагогічної теорії, активізувати пізнавальний інтерес до курсів, що вивчаються, а й сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок ухвалення рішень [2, с. 60–61]. Науковець О. Шевченко вважає, що динаміка дидактичних можливостей кейс-методу в позитивний бік неможлива без дотримання умов, пов'язаних з його організацією, методикою і технологією. Науковець також вважає, що ефективність кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін багато в чому залежить від своєчасного врахування потреб, адже всю діяльність студентів визначають їхні потреби [3, с. 28–29]. Такі науковці, як А. Войтович та Ю. Дем'янюк, вважають, що формування професіоналів у сфері охорони та захисту державного кордону, спроможних творчо знаходити, засвоювати та використовувати інформацію в практичній діяльності, потребує зміщення акцентів від за-

своєння факту (результат-знання) до оволодіння способами взаємодії зі світом (результат-уміння). Вони вважають, що цьому ефективно сприяє кейс-метод [4, с. 211–212].

Мета статті – використання кейс-методу у змісті навчальних дисциплін кафедри логістики з метою формування в майбутніх офіцерів-прикордонників компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Методи дослідження. Аналіз, спостереження, тестування, співставлення практичного досвіду і теоретичних знань.

Виклад основного матеріалу та результати дослідження. Метою дослідження було вивчення досвіду використання метод-кейсу, який нами розглядається як елемент навчального заняття для покращення засвоєння навчального матеріалу під час викладання навчальних дисциплін ТЗОК, ЕОПЗПММ, ЕОППЗ, ЕОПРЗ, ВТ, ОЛ з метою формування в майбутніх офіцерів-прикордонників компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Аналіз наукових праць [1; 2; 3; 4], предметом яких було вивчення переваг використання кейс-методу в освітньому процесі ВВНЗ, надав можливості розглядали кейс як події, що реально мали місце в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. У дослідженні [3] доведено, що динаміка можливостей кейс-методу в позитивний бік неможлива без дотримання необхідних педагогічних умов, що пов'язані з його організацією, методикою, технологією.

Важливими для нашого дослідження були наукові здобутки вчених В. Царенко та О. Царенко [1], які наголосили на тому, що ефективне використання кейс-методу буде результативним, якщо врахувати такі поради: матеріали для обговорення мають бути підібрані таким чином, щоб висвітлювати проблеми, з якими курсанти можуть зіткнутися під час проходження служби в ОПОДК ДПСУ.

Оскільки наше дослідження полягало у вивченні досвіду застосування кейсів як методу активного навчання для ознайомлення та обговорення практичних ситуацій, які мають місце в повсякденній діяльності прикордонних підрозділів

щодо організації та ведення ВКГ, нами враховані дослідження науковців В. Царенко та О. Царенко. Також ми взяли до уваги вимоги відомчого керівного документа, яким регламентовано діяльність щодо організації та ведення ВКГ у ДПСУ.

Порядок організації та ведення ВКГ у ДПСУ визначається наказом адміністрації ДПСУ від 21 грудня 2020 року № 134 «Про затвердження Порадника з військового (корабельного) господарства Державної прикордонної служби України» [5].

Згідно з [5] з метою перевірки законності і доцільності здійснення господарських операцій та господарської діяльності в ОПОДК ДПСУ організовується і здійснюється внутрішній контроль. Завдання щодо організації та здійснення якого покладені на начальника (командира) ООДК. Оцінка функціонування в ООДК системи внутрішнього контролю ОПОДК ДПСУ перевіряється підрозділами внутрішнього аудиту регіональних управлінь, адміністрації ДПСУ.

З метою розроблення кейсів (ситуаційних завдань) для більш якісного та свідомого формування в майбутніх офіцерів компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, під час проведення навчальних занять з дисциплін ТЗОК, ЕОПЗПММ, ЕОППЗ, ЕОПРЗ, ВТ, ОЛ ми звернулися за експертною оцінкою до представників Управління внутрішнього аудиту адміністрації ДПСУ.

Основними завданнями підрозділів внутрішнього аудиту є надання голові ДПСУ, начальникам регіональних управлінь ДПСУ об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності ОПОДК ДПСУ, в тому числі з питань організації та ведення ВКГ [5]. Метою звернення до представників внутрішнього аудиту було отримання від них, як фахівців, що спеціалізуються на здійсненні перевірок фінансово-господарської діяльності ОПОДК ДПСУ, інформації щодо переліку порушень у сфері фінансово-господарської діяльності та їх наслідки, за які найчастіше було притягнуто військово-службовців до відповідальності. На наше звернення представниками Управління внутрішнього аудиту адміністрації ДПСУ було підготовлено перелік питань, що призводить до появи

порушень у сфері фінансово-господарської діяльності, та їх наслідки. Перелік таких питань наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Обставини, що призводять до появи порушень законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності, та їх наслідки

№ з/п	Обставини, що призводять до появи порушень
1	Особисті риси характеру особи та вплив виховання в родинному житті.
2	Бажання (небажання) вчитися та пізнавати нову інформацію та діяти в нових обставинах відповідного законодавства, що динамічно змінюється.
3	Особисті моральні принципи та погляди на господарність.
4	Оперативний та своєчасний доступ до змінного середовища законодавства. Можливість правильного інтерпретування вимог законодавства на умови проходження служби в розрізі ведення господарства. Мати доступ до роз'яснень.
5	Можливість ознайомлення з результатами попередніх перевірок господарської діяльності з боку контролюючих органів.
6	Знання, розуміння та виконання своїх прав та посадових обов'язків.
7	Внутрішньо колективне бачення та підходи до господарської діяльності.
8	Наявність, розроблення чітких письмових та усних алгоритмів дій під час особливостей організації та ведення господарської діяльності і їх виконання.
9	Мати навички ведення обліку матеріальних цінностей, які видані під звіт.
10	Безпосереднє здійснення посадового контролю за посадою.
11	Розуміння питань, пов'язаних з особистою матеріальною відповідальністю та дружбою в колективі (дружба – дружбою, а служба – службою).
12	Повний та всебічний прийом посади, особистий перерахунок усього майна, що приймається під підпис, належне оформлення документів як у випадках приймання, так і передачі матеріальних цінностей. Ніяких потім донесу, привезу, передам ... коли принесеш, тоді і підпишу.
13	У випадках наявності підлеглого особового складу, які є матеріально-відповідальними особами, розуміти відповідальність за допущення ними фактів збитків (нестач, псування тощо), можливість отримання стягнення у вигляді позбавлення премії або посадового окладу.

Продовження табл. 1

1	2
14	У випадках отримання матеріальних засобів обов'язково здійснювати особистий перерахунок матеріальних цінностей. Знати комплектність військового майна, у випадку відсутності комплектної документації (паспорта на технічний засіб) вміти скласти документ, в якому зазначати, в якій комплектності прийнято майно, із зазначенням заводських номерів та маркування, з обов'язковим підписанням цього документа як приймаючою, так і стороною, що передає. У випадках спроб прискорення або «авторитетного» впливу на перебіг прийому/передачі військового майна з боку різного кола посадових осіб, що унеможливає належний прийом майна, – бути готовим до конфліктної ситуації, запастися терпінням та здійснити належний прийом майна з розумінням особистої матеріальної відповідальності після проставлення особистого підпису.
15	У випадках передачі майна через невідому особу (яку ви бачите вперше) вимагати разом з підписом про прийом майна писати прізвище та № службового посвідчення та робити це власноруч на своєму примірнику документа. Не забувати заповнювати графу «фактично відпущено», – залишаючи її незаповненою створюються умови до маніпуляцій з кількістю з боку різного кола осіб.
16	Не цуратись знати, а іноді допомагати виконувати роботу підлеглим, так з'являється розуміння їх роботи, можливих помилок та загального стану справ складових господарських процесів.
17	У випадках виконання будівельних робіт (які, зазвичай, здійснюються тривалий термін) не накопичувати за собою (підрозділом) або підлеглими великої кількості будівельних матеріалів. Організувати їх списання хоча б один раз на місяць по мірі завершення різних етапів будівельних робіт, що дасть змогу не забути куди, хто, що і скільки використав.
18	Здійснювати особисте складання матеріальних цінностей або керувати завантаженням з метою унеможливлення втрати майна в дорозі.
19	Під час завантаження майна для транспортування, дотримуватись товарного сусідства, особливо з продуктами харчування, не допускати перевезення пально-мастильних матеріалів (ПММ) з крупами та іншими групами продуктів харчування. У випадку розливу ПММ продукти будуть пошкоджені та непридатні до вживання, що призведе до матеріальної шкоди, яка буде покладена на винних осіб.

Закінчення табл. 1

1	2
20	Якщо ви матеріально відповідальна особа, ніколи нікому не передавати ключі від ваших складських приміщень (місць зберігання майна), не залишайте ключі без нагляду. У випадках виявлення вами слідів злому замка або цілісності печатки доповідати керівнику усно, а потім письмово рапортом з вимогою призначити за цим фактом службове розслідування та позапланову інвентаризацію з метою встановлення наявності військового майна.
21	Якщо ви не знаєте обставин справ, не володієте достатньою інформацією про господарську дію або не ви її організували, не ви домовлялись, – то на пропозицію підписувати документ, замість когось, не варто, краще почекати до прибуття безпосередньої відповідальної особи, в кращому випадку ви можете раптово стати учасником – помилки.
22	У випадку потрапляння в дорожньо-транспортну пригоду (ДТП) службового автотранспорту, – спричинення збитків стороннім особам та службовому автомобілю. Здійснювати доповіді, оформляти подію з представниками Національної поліції та діяти в рамках законодавства. Тому керуючи службовим транспортом чи будучи старшим машини, ви несете персональну відповідальність за своє життя та оточення. Залежно від наслідків ДТП настає різна відповідальність. Тому за технічно несправний автомобіль, – чи з його ознаками, не сідати особисто за кермо та не дозволяти іншим у рамках підлеглості. Коли вина сторона не військова частина, а матеріальна шкода нанесена у вигляді пошкодження транспортного засобу або втрати вантажу, – то під час складання протоколу вимагати внесення в протокол даних про збитки. В інакшому випадку в суді буде розглядатись справа лише про адміністративне порушення правил дорожнього руху з боку цивільної особи. Якщо так і сталося, – тоді юридичний відділ повинен буде подавати окрему позовну заяву, – на відшкодування шкоди, нанесеної ООДК.

Сформований перелік обставин, які призводять до появи порушень законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності, та їх наслідки (далі –перелік обставин), надав можливість викладачам кафедри логістики під час підготовки до занять з навчальних дисциплін ТЗОК, ЕОПЗПММ, ЕОПЗ, ЕОПРЗ, ВТ, ОЛ враховувати їх під час формування змісту кейсів (ситуаційних завдань).

Також перелік обставин надав можливість більш точно усвідомити, які саме ситуації можуть бути використані або на яких необхідно наголошувати під час розгляду кейсів (ситуаційних завдань) на заняттях з навчальних дисциплін кафедри логістики.

Дослідники С. Ковальова та А. Чирва в дослідженні [2] встановили, що основою кожного кейсу повинна бути ситуація, яка мала місце у практичній діяльності, з якою особисто стикався викладач. Учені наголошують на тому, що не слід допускати поєднання реальних і придуманих фактів у кейсі. На їх погляд, це може привести до зниження ефективності застосування кейсів у процесі навчання, коефіцієнта їх корисної дії, оскільки курсантам буде важко працювати над штучною, вимушеною ситуацією. Вони вважають, що методологія кейс-методу принципово відрізняється від аналогічного змісту навчання, яке не використовує кейс-метод. Ця відміна існує, перш за все, на рівні застосованих дидактичних принципів: індивідуальний підхід до кожного курсанта, який передбачає збір інформації про них ще до занять; максимальне надання свободи в навчанні (вибір дисципліни, форм навчання, типу завдань, способів їх виконання); забезпечення достатньої кількості очних матеріалів (відеоматеріалів, підручників, статей тощо); невеликий обсяг теоретичного матеріалу (головні положення); активна співпраця викладача і курсанта (допомога з боку викладача, проведення додаткових зустрічей, розгляд та обговорення матеріалів); формування навичок самостійного підбору матеріалу та робота з ним.

Враховуючи вищезазначені поради, науково-педагогічним складом кафедри логістики спільно з офіцерами відділу тилового забезпечення Національної академії за консультаціями офіцерів, які нині проходять службу на посадах в ОПОДК, що здійснюють організацію та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУЮ, було сформовано перелік інформаційних матеріалів, за допомогою яких можуть бути створені ситуаційні завдання для наповнення кейсів для розгляду на заняттях.

Серед інформаційних матеріалів, які б були актуальними та цікавими для курсантів, а також мотивували їх до ор-

ганізації і ведення ВКГ у прикордонних підрозділах ДПСУ, ми виділяємо такі:

- результати (висновки) службових розслідувань за фактами неналежного або недбалого виконання посадовими особами ОПОДК своїх обов'язків щодо організації та ведення ВКГ;

- щорічні результати (огляди) стану справ фінансово-господарської діяльності ООДК ДПСУ за результатами роботи представників підрозділів внутрішнього аудиту регіональних управлінь, адміністрації ДПСУ;

- судові рішення щодо порушення законодавства стосовно організації та ведення ВКГ, що виражено в недбалому, неналежному виконанні посадових обов'язків військовослужбовцями Збройних Сил України, Національної гвардії України, ДПСУ, що призвели до матеріальних збитків майна;

- звіти за результати роботи груп офіцерів регіональних управлінь, ООДК щодо перевірки питань організації тилового забезпечення у прикордонних підрозділах;

- особистий досвід військовослужбовців щодо організації та ведення ВКГ в ОПОДК ДПСУ;

- онлайн-конференції із залученням представників Управління тилового забезпечення адміністрації ДПСУ та викладачів кафедри логістики Національної академії з метою обговорення питань перспектив розвитку системи матеріального та технічного забезпечення адміністрації ДПСУ, а також проблемних питань;

- практичний досвід курсантів, отриманий під час реалізації питань організації та ведення ВКГ у прикордонних підрозділах, визначених програмами практичної підготовки;

- досвід науково-педагогічних працівників Національної академії під час особистого стажування в ОПОДК ДПСУ.

У рамках методичного збору 25 січня 2023 року між керівництвом відділів Управління тилового забезпечення адміністрації ДПСУ та науково-педагогічним складом кафедри логістики Національної академії було організовано та проведено онлайн-зустріч. На цьому заході були погоджені питання щодо налагодження взаємозв'язку між підрозділами Управління тилового забезпечення адміністрації ДПСУ та кафедрою логістики Національної академії з метою отримання

інформації щодо сучасних підходів (проблемних ситуацій), які мали місце у системі матеріального та технічного забезпечення ДПСУ для впровадження та врахування їх в освітньому процесі Національної академії та кафедри логістики.

Підбиваючи підсумок цього етапу дослідження, нам вдалося з'ясувати:

1. Обставини, що призводять до появи порушень законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності, та їх наслідки. Це дало можливість викладачам кафедри логістики врахувати відповідні обставини під час викладання відповідних занять у навчальних дисциплінах, а також під час розроблення кейсів.

2. Визначити перелік інформаційних матеріалів, з урахуванням яких будуть створюватися ситуаційні завдання для кейсів. Взаємодія викладачів кафедри логістики з підрозділами Управлінням тилового забезпечення адміністрації ДПСУ надали можливості вдосконалювати та враховувати потреби в розгляді сучасних тенденцій розвитку (недоліків), які мають місце у системі матеріального та технічного забезпечення ДПСУ.

Враховуючи дослідження [3], робимо висновки, що формування в майбутніх офіцерів-прикордонників компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ через застосування кейс-методу буде дієвим, якщо в освітній процесі кафедри логістики впровадити необхідні педагогічні умови. Науковець О. Шевченко вважає, що реалізація педагогічних умов сприяє формуванню в курсантів особистісно значущого ставлення до дисципліни, що вивчається [3].

Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ були обґрунтовані в дослідженні [6].

Отже, ми вважаємо, що динаміка можливостей кейс-методу під час його застосування в навчальних дисциплінах кафедри логістики буде позитивною, якщо під час навчальних занять застосовувати такі педагогічні умови: ціннісно-мотиваційне ставлення курсантів до вивчення організації та ведення ВКГ; відбір і структурування змісту навчального матеріалу з урахуванням актуальних вимог до ВКГ, використання досвіду країн НАТО; набуття майбутніми офіцерами

компетентностей на засадах контекстного навчання з використанням потенціалу практичної підготовки; професійний розвиток/саморозвиток викладачів з питань логістики; створення інформаційно-освітнього середовища для ефективного формування в курсантів необхідних компетентностей щодо організації та ведення ВКГ, мотивування в них поглибленого вивчення логістики за досвідом Збройних Сил України [6].

Також у контексті нашого дослідження нами були враховані дослідження, проведені в роботі [7], згідно з якими ми дійшли висновку, що мотиваційний, когнітивний, операційний, прогностичний, а також морально-вольовий критерій здатні забезпечити в майбутніх офіцерів необхідні компетентності щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Враховуючи дослідження, які надали можливості сформулювати в нас розуміння про кейс-метод, подальші наші розвідки будуть спрямовані на розроблення самих кейсів для формування в майбутніх офіцерів компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Узагальнення теоретичних підходів та порад експертів щодо кейс-методу дозволило визначити та сформулювати основні цілі кейсів, що будуть акцентувати увагу на формування компетентностей щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ під час проведення навчальних дисциплін кафедри логістики.

Вивчивши загальні вимоги наказу [5], дійшли висновку, що створення кейсів повинно передбачити розвиток необхідних компетентностей у майбутніх офіцерів щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

У таблиці 2 наведені приклади кейсів-ситуацій для розвитку анонованих компетентностей.

Таблиця 2 – Приклади кейсів-ситуацій для розвитку необхідних компетентностей у майбутніх офіцерів щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ

Критерії	Зміст кейсу
Мотиваційний	Формування мотивації в курсантів до організації та ведення ВКГ буде ефективною, якщо у змісті кейсів передбачити ситуаційні завдання, що будуть мотивувати їх до такого роду діяльності.

	<p>Наприклад: ситуативне завдання, метою якого є розвиток мотивації в курсантів щодо раціонального та дбайливого поводження з військовим майном. На такому занятті доцільно розглянути нормування матеріальних засобів (продовольства, пально-мастильних матеріалів, речового майна, житлово-експлуатаційного тощо), належне утримання військового майна на складах. Під час обговорення та розгляду такого кейсу викладач обов'язково повинен наводити приклади, наголошувати на важливості доведення відповідних норм військового майна до військовослужбовців, а також наводити приклади, коли такі норми забезпечення можуть бути не в повному обсязі надані. Які наслідки можуть настати для тих військовослужбовців, які уповноважені здійснювати ВКГ у прикордонному підрозділі у разі, коли встановлено факт порушення організації та ведення ВКГ.</p>
Когнітивний	<p>Формування необхідної системи знань з організації та ведення ВКГ буде ефективною, якщо у змісті кейсів передбачити ситуаційні завдання, що будуть підштовхувати курсантів до вивчення теоретичних положень через практичні ситуації. Для формування таких кейсів можуть бути використані матеріали висновків службових розслідувань за фактами порушення ВКГ в ОПОДК. Під час обговорення та розгляду такого кейсу викладачу обов'язково необхідно наголошувати на вимогах керівних документів, що були порушені, а також наводити варіанти та шляхи вирішення на практиці порушених питань, за які було притягнуто військовослужбовців до відповідальності.</p>
Операційний	<p>Формування навиків щодо складання необхідних таблиць, розрахунків щодо визначення потреби в матеріальних засобах, коштах. Складання звітних документів по факту використання матеріальних засобів.</p> <p>Формування таких кейсів може здійснюватися з використанням завдання, на визначення курсантами розрахунково-постачальних одиниць (РПО) (добової видачі продовольства, заправки, комплекту речового майна, бойового комплекту).</p> <p>Наприклад: розрахувати добову видачу продуктів харчування на підрозділ з 25 військовослужбовців на 5 діб автономного перебування у полі; підібрати</p>

	<p>транспорт для перевезення особового складу та військового майна з використанням РПО «заправлення». Метою такого кейсу буде вивчення теоретичних положень про РПО, навченість курсантів правильно визначати потреби у військовому майні з використанням військових термінів.</p>
<p>Прогностичний</p>	<p>Робота щодо організації та ведення ВКГ у прикордонному підрозділі потребує від його організатора постійного моніторингу стану справ щодо забезпеченості прикордонного підрозділу або окремих його військовослужбовців необхідними матеріально-технічними засобами.</p> <p>Для досягнення необхідної компоненти доцільно передбачити кейси, які будуть розвивати в курсантів прогностичну функцію. Тобто навчити курсантів прогнозувати стан забезпеченості прикордонного підрозділу в матеріально-технічних засобах на різний період часу.</p> <p>Це може бути кейс, у якому наводиться загальна обстановка щодо стану справ окремого підрозділу, що виконує завдання з охорони та оборони окремої ділянки Державного кордону з наданими силами і засобами. Завданням викладача буде створити ситуацію, для вирішення якої курсантам необхідно буде спрогнозувати порядок та шляхи забезпечення необхідними матеріально-технічними засобами цього підрозділу.</p>
<p>Морально-вольовий</p>	<p>Діяльність щодо організації та ведення ВКГ передбачає:</p> <p>знання вимог керівних документів, правил організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ;</p> <p>контроль за повнотою доведення норм продовольчого, речового забезпечення до військовослужбовців підрозділу, а також інших видів забезпечення;</p> <p>притягнення військовослужбовців до відповідальності у випадку порушення законодавства щодо організації та ведення ВКГ.</p> <p>Дотримання вищенаведених параметрів вимагає від майбутнього офіцера наявності морально-вольових якостей його характеру.</p> <p>З цією метою під час розроблення кейсу (ситуації) потрібно враховувати, щоб були ситуації, які орієнтовані на розвиток у курсантів морально-вольових якостей.</p> <p>Ми переконані, що наявність у змісті навчальних</p>

	дисциплін кафедри кейсів, які будуть спрямовані на розвиток морально-вольових якостей характеру майбутнього офіцера, покращить усвідомлення та ставлення курсантів про необхідність бережливого ставлення до державного майна. Також сформулюють та забезпечать розуміння в курсантів про важливість ВКГ як інструменту для всебічного та повного забезпечення військовослужбовців у підрозділах ДПСУ.
--	--

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, з проведеного дослідження нами встановлено, що для формування компетентностей у майбутніх офіцерів-прикордонників щодо організації та ведення ВКГ доцільно розглядати (використовувати) кейси як події, що реально мали місце в органах та підрозділах охорони державного кордону ДПСУ і можуть бути основою для проведення обговорення на заняттях з дисциплін кафедри логістики.

Сформований перелік обставин щодо порушень законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності та їх наслідки надав можливість викладачам використовувати їх як реальні приклади, що мали місце в повсякденній діяльності органів та підрозділів охорони державного кордону щодо організації та ведення ВКГ.

Аналіз наукової літератури надав можливість сформувати перелік інформаційних матеріалів, за допомогою яких можуть оновлюватися ситуаційні завдання для наповнення кейсів.

Також дослідженням встановлено, що динаміка можливостей кейс-методу під час його застосування в навчальних дисциплінах кафедри логістики буде позитивною, якщо застосувати необхідні педагогічні умови, а також критерії, що здатні забезпечити в майбутніх офіцерів необхідні компетентності щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Перспективи подальших досліджень. Розроблення та апробація кейсів на заняттях з дисциплін кафедри логістики.

Список використаних джерел

1. Царенко В. І., Царенко О. В. Імплементація кейс-методу у процес викладання юридичних дисциплін у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького.

Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України: тези VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 листопада 2013 року). Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2013. С. 695–697.

2. Ковальова С. М., Чирва А. В. Загальна тенденція використання кейс-методу у підготовці майбутніх учителів в Україні. *Збірник наукових праць № 54*. Серія: Педагогічні та психологічні науки. Державна прикордонна служба України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2010. С. 60–62.

3. Шевченко О. Педагогічні умови застосування кейс-методу під час вивчення гуманітарних дисциплін у ВТНЗ. Шлях освіти. *Науково-методичний журнал*. 2010 (січень-лютий-березень). №1 (55). С. 28–31.

4. Войтович А. І., Дем'янюк Ю. А. Деякі аспекти використання кейс-методу у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*: IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 18 листопада 2011 року). Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2011. С. 211–213.

5. Про затвердження Порадника з військового (корабельного) господарства Державної прикордонної служби України: наказ адміністрації Державної прикордонної служби України від 21 грудня 2020 року № 134. URL: <http://npd.dpsu.gov.ua/search?s=0> (дата звернення: 14.01.2023).

6. Саган В. В. Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки. 2021. № 2(7). С. 152–170.

7. Саган В. В. Критерії, показники та рівні сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України. *Військова освіта*. Київ: Вид-во Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, 2021. № 1 (43). С. 289–304.

References

1. Tsarenko V. I., Tsarenko O. B. (2013), "Implementation of the case method in the process of teaching legal disciplines at the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after V. Khmelnytskyi", *Educational and scientific support for the activities*

of law enforcement agencies and military formations of Ukraine : materials of the VI All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (15 November 2013), National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine Publishing, Khmelnytskyi, pp. 695–697.

2. Kovalova, S. M. and Chyrva, A. V. (2010), "The general trend of using the case method in the training of future teachers in Ukraine", *Collection of scientific works No. 54*. Series: Pedagogical and psychological sciences. State Border Guard Service of Ukraine, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine Publishing, Khmelnytskyi, pp. 60–62.

3. Shevchenko, O. (2010), "Pedagogical conditions for the application of the case method during the study of humanitarian disciplines at Higher Technical Educational Institutions. The way of education", *Scientific and methodical magazine*, No. 1 (55), pp. 28–31.

4. Voitovych, A. I. and Demianuk, Yu. A. (2011), "Some aspects of using the case method in the professional training of future border guards", *Educational and scientific support for the activities of law enforcement agencies and military formations of Ukraine* : IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Khmelnytskyi, 18 November 2011), State Border Guard Service of Ukraine, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine Publishing, Khmelnytskyi, pp. 211–213.

5. Ukraine (2020), *On the Approval of the Advisor on Military (ship) Management of the State Border Guard Service of Ukraine* : order of the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine dated 21 December 2020, No. 134, available at: <http://npd.dpsu.gov.ua/search?s=0> (accessed 14 January 2023).

6. Sahan, V. V. (2021), "Pedagogical conditions for the formation of professional readiness of future officers for military (ship) management in units of the State Border Guard Service of Ukraine", *Scientific Herald of Sivershchyna*. Series: Education. Social and Behavioral Sciences, No. 2 (7), pp. 152–170.

7. Sahan, V. V. (2021), "Criteria, indicators and levels of formation of professional readiness of future officers for military (ship) management in units of the State Border Guard Service of Ukraine", *Military education*, National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi Publishing, Kyiv, No. 1 (43), pp. 289–304.